

JALOLIDDIN RUMIY HIKMATLARIDA TA'LIM-TARBIYA MASALALARI

Razzoqova Nafosat Ramiz qizi, BuxDPI Pedagogika ta'lim yo'nalishi
2-bosqich talabasi

Kalit so'zlar: Jaloliddin Rumi, pedagogik falsafa, qalb ko'zi, ma'naviy tarbiya, tasavvufiy tafakkur, haqiqat, ko'ngil, ta'lim mazmuni.

Annotatsiya: Ushbu maqolada Jaloliddin Rumiyning hikmatlari pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilindi. Bunda ta'lim jarayonida faqat zohiriy bilim emas, balki ichni haqiqat va ma'naviy yetuklik muhimligi asoslanadi. Maqolada ko'ngil ko'zi orqali haqiqatni ko'ra olish insoniy tarbiyaning markazida turishi kerakligi ta'kidlanadi. Shuningdek, zamonaviy pedagogika va Rumi tafakkuri o'rtasidagi mushtaraklik yoritiladi.

ВОПРОСЫ ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ В МУДРОСТИ

ДЖАЛАЛИДДИНА РУМИ

Раззокова Нафосат Рамиз кизи, Бухарский государственный педагогический институт, Студент педагогического направления

Ключевые слова: Джалаладдин Руми, педагогическая философия, око сердца, духовное воспитание, суфийское мышление, истина, душа, содержание образования.

Аннотация: В данной статье изречения Джалаладдина Руми анализируются с педагогической точки зрения. При этом обосновывается важность не только внешнего знания в образовательном процессе, но и внутренней истины и духовной зрелости. В статье подчеркивается, что способность видеть истину оком сердца должна находиться в центре человеческого воспитания. Также освещается общность между современной педагогикой и мышлением Руми.

EDUCATIONAL MATTERS IN THE WISDOM OF JALALUDDIN RUMI

Razzokova Nafosat Ramiz qizi, Bukhara State Pedagogical Institute
Student of Pedagogical education

Keywords: Jalaluddin Rumi, pedagogical philosophy, the eye of the heart, spiritual education, Sufi thought, truth, heart, content of education.

Abstract: This article analyzes the wisdom of Jalaluddin Rumi from a pedagogical point of view. In this case, the importance of not only external knowledge, but also inner truth and spiritual maturity in the educational process is substantiated. The article emphasizes that the ability to see the truth through the eyes of the soul should be at the center of human education. The commonality between modern pedagogy and Rumi's thinking is also highlighted.

Insoniyat tarixini o'rganish hamma vaqt-har qanday davr odamlari uchun muhim bo'lgan. Zotan inson tabiatan o'z o'tmishiga qiziqib yashaydi, uning ildizlarini ochishga, jonzot sifatida o'z mohiyatini anglashga ehtiyoj sezadi. Milliy mustaqillikni qo'lga kiritganimizdan so'ng rang –barang mavzularda ko'plab risolalar nashr qilindi.

Sharq mutafakkirlari asarlarida insonning ma'naviy kamoloti, qalb pokligi va ruhiy masalalarini yoritish asosiy g'oyalaridan biri bo'lib kelgan. Ularning asarlarida inson ruhiy dunyosini tarbiyalash, uni yaxshilik, sabr-toqat va kamollikka undash asosiy g'oya sifatida ilgari suriladi. Binobarin, tasavvuf olamining yirik namoyondasi Jaloliddin Rumi ana shunday allomalardan biri bo'lib, uning hikmatlari bugungi kun uchun ham ma'naviy va tarbiyaviy ahamiyat kasb etadi. Rumi asarlaridagi joziba shu qadar inson ko'ngliga yaqinki, uning har bir so'zi bir mayoq, umr yo'llarini yorituvchi chiroq, qalbgga qo'yiladigan ziyo kabi. Uning:

“Ko'zni yumgil, ko'zga aylansin ko'ngil,

Ko'z bo'rm-u Haqni ko'rmas bo'lsa ul” degan hikmatli so'zi zamirida ham chuqur ma'no bor. Ushbu hikmat zamirida insonni tashqi ko'rishdan ichki ko'rishga, ya'ni moddiy idrokdan ma'naviy idrok sari yo'naltiradi. Uningcha, haqiqiy ko'rish – bu ko'ngil ko'zi bilan anglashdir. Ko'z jismni, rangni, shaklni ko'rsa, qalb ko'zi haqiqatni, ezgulik va Alloh (Haq)ni

idrok etishdir. Pedagogik nuqtayi nazaridan, bu hikmat shaxs tarbiyasida ma'naviy poklanish, axloqiy tozalik va ichki idrokni rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi. Zamonaviy ta'limda ham insonni har tomonlama rivojlantirish jarayonida uning ruhiy-ma'naviy dunyosini uyg'otish, qalbini nurlantirish muhim ahamiyatga ega.

Rumiyning ushbu hikmati zamonaviy pedagogika uchun ham dolzarb bo'lib, u ma'naviy tarbiya, ichki dunyoni anglash va ezgulikka yo'naltirilgan shaxs kamoloti g'oyalariga tayanadi. Har bir pedagogning vazifasi – o'quvchi qalbida “ko'ngil ko'zi”ni uyg'otishdir.

Rumiyning yana bir hikmatlaridan biri:

“Ba'zan tugash bilmagan dardlar yomg'ir bo'lib ustringdan yog'adi.

Shuni unutmaki, rango-rang kamalak yomg'irdan keyin chiqadi”

Mazkur hikmat inson hayotidagi sinov va og'irliklarning aslida insonni poklash va kamolga eltuvchi vosita ekanini bildiradi. Ushbu fikrni pedagogik-falsafiy nuqtayi nazardan tahlil qilish inson tarbiyasi va o'zini anglash jarayonini chuqurroq yoritishga yordam beradi.

Pedagogik falsafada insonning shakllanishi – bu sinovlar, izlanishlar va o'zini tarbiyalash orqali amalga oshadigan jarayondir. Rumiym timsolida “yomg'ir” – hayotdagi dard, sinov va mashaqqatlarning ramzi sifatida ko'riladi. O'quvchi yoki tarbiyalanuvchi uchun bu jarayonlar ko'p hollarda og'ir bo'lishi mumkin, biroq aynan shu qiyinchiliklar insonni irodali, sabrli va hayotga tayyor shaxsga aylantiradi.

“Rango-rang kamalak” esa bu sinovlardan so'ng yuzaga keladigan ijobiy natijani insonning ma'naviy yetukligi, ruhiy barqarorligi va hayotiy tajribasini ifodalaydi. Tarbiya jarayonida har bir qiyinchilik insonni sinovdan o'tkazish bilan birga, uni ruhiy jihatdan mustahkamlaydi. Shu bois pedagog uchun har bir o'quvchi “yomg'ir”ni boshidan kechirar ekan, u kelajakda “kamalak”day go'zal natijaga erishishini anglash muhimdir. Rumiyning fikricha, insonni sinovlardan asrash emas, balki uni sinovlar orqali o'z mohiyatini anglashga yo'naltirish kerak. Shuningdek, Rumiym hikmati shuni anglatadiki, har bir inson o'z “yomg'ir”ini boshidan kechiradi, lekin uni qanday qabul qilishi uning tarbiyasi, dunyoqarashi va sabriga bog'liq. Pedagogik nuqtayi nazaridan, bu jarayon tarbiyachidan sabr, ijobiy ruh, mehr va individual yondashuvni talab qiladi. U inson tarbiyasining asosiy mohiyatini sinov orqali komillikka erishishni ifodalaydi. “Yomg'ir” dard va mashaqqatning ramzi, “kamalak” esa bu sinovlardan keyingi ma'naviy yuksalish timsolidir. Tarbiya jarayonida insonni og'irliklardan qutqarish emas, balki ularni yengish, sabrli bo'lish va har bir sinovdan saboq olishga o'rgatish pedagogning eng muhim vazifalaridan biridir.

“Tilingdan oldin qalbingni tarbiya qil,

Chunki so'z qalbdan kelib, tildan chiqadi”- degan hikmati ham insonning ichki dunyosi, ma'naviy pokligi va axloqiy tarbiyasiga urg'u beradi. Ushbu hikmat zamonaviy pedagogika nuqtayi nazaridan ham dolzarb bo'lib, shaxs tarbiyasining ichki va tashqi jihatlaridagi uyg'unlikni ifodalaydi.

Avvalo, Rumiym aytganidek, so'z insonning ichki holatini aks ettiruvchi vositadir. Demak, insonning tili qanday bo'lishi uning qalbidagi holat bilan bevosita bog'liq. Agar qalb pok, toza va mehr bilan to'lgan bo'lsa, so'z ham chiroyli, samimiy va ezgu bo'ladi. Shu boisdan tarbiya jarayonida eng avvalo qalbni, ya'ni insonning ichki dunyosini tarbiyalash zarur. Ilmiy-pedagogik jihatdan bu hikmat axloqiy va ruhiy tarbiyaning muhimligini ko'rsatadi. Shaxsni tarbiyalashda faqat tashqi xulq-atvorga emas, balki uning ichki e'tiqodi, his-tuyg'ulari va motivlariga ham e'tibor qaratish lozim. Bu — shaxsda axloqiy qadriyatlar, empatiya, halollik, sabr va adolat kabi fazilatlarni shakllantiradi.

Shuningdek, hikmatda nutq madaniyatining mohiyati ham ochib berilgan. Til tarbiyasi, ya'ni odob bilan so'zlash, boshqalarga hurmat bilan murojaat qilish — bu ichki tarbiyaning tashqi ko'rinishidir. Pedagogik jarayonda o'quvchilarga so'zlash madaniyati, muomala etikasi va muloqotda mas'uliyat hissini o'rgatish muhim o'rin tutadi. Chunki tarbiyalangan qalbdan

chiqqan soʻz har doim insonlar qalbiga yoʻl topadi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, Rumiylarning hikmatlari inson tarbiyasida maʼnaviy yetuklik, sabr va ichki nurga intilishni targʻib etadi. U insonni tashqi koʻrinishdan koʻra, qalb koʻzi bilan haqiqatni koʻrishga undaydi. Rumiylarning taʼlimotiga koʻra, hayotdagi sinov va dardlar insonni kamolot sari yetaklaydi. Shunday ekan, uning hikmatlari zamonaviy pedagogika uchun ham ruhiy-axloqiy tarbiya manbai sifatida katta ahamiyatga ega.

Ushbu maqola tahlili shuni koʻrsatadiki, Jaloliddin Rumiylarning ijodi inson maʼnaviy yuksalishida muhim manba boʻlib xizmat qilgan va uning falsafiy gʻoyalari bugungi zamonaviy jamiyatda ham dolzarbligini saqlab qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Narzulla Joʻrayev .Tarix falsafasining nazariy asoslari.
- 2.Jaloliddin Rumiylarning Hikmatlari.Jamol Kamol tarjimai.2021-yil.192 bet
- 3.Lewis, Franklin, Rumi: Past and Present, East and West: The Life, Teachings, and Poetry of Jalal al-Din Rumi. Oneworld Publications, 2008.
4. G.V.Izbullayeva. Jaloliddin Rumiylarning asarlarida yuksak maʼnaviyatli shaxs tarbiyasi. Toshkent-2015.